

Det synes dog for Enhver, der en lille Smule har gjort de sundne Tider til Gjenstand for Sagttagelse, at maatte være et flaaende Fænomen, i hvilken Grad den hele tidligere Tid i sin Opfattelse af de sociale Forhold afveg fra vore Dage, i hvilken Grad fordim Herremændene saae ned paa Præsten eller Birkedommeren, Embedsmændene paa Kjøbstadborgeren, Kjøbmanden i Kjøbstæderne paa Haandværkeren, begge Slags paa Bønderne fra Landet, og ude paa Landet Gaardmanden paa Husmanden, og hvorledes igjen den jordløse Indsiddler blev foragtet eller overset af den Husmand, der eiede en Smule Jord og en Ko. Er dette ikke den Tilstand, som har gjenemtrængt hele det foregaaende Aarhundrede, og som har været et fælles Fænomen for alle Samfundsklasser, ja for alle Lande, at der var en saadan Tro paa en vis Rastefæstige, hvor det ene Lag i Samfundet betragtede sig som bedre end det andet? Og er der virkelig nogen Jøite til at paasta, at den latinske Dannelse eller Universitetsdannelse i den Henseende medførte nogenformhelt særlig fremtrædende Tilbøielighed til at se ned paa de andre Klasser? Det tror jeg ikke. Da før en æret Læser i Nærheden af mig berørte dette Punkt og kom til at nævne Holberg, saa blev det ærede Medlem for Beile Amts 3die Valgkreds (Th. Nielsen) opfyldt af en Idee, som han ikke mindre end 3 a 4 Gange i Form af Afbrydelser udfæstede imod denne Læser, idet han raabte og atter raabte: Erasmus Montanus. Nuvel, ja Holberg har i „Erasmus Montanus“ skildret en universitetsdannet Bondesøn, som er bleven beruset af sin Lærdom, og som tror sig selv at være et Menneſte af en ganske anden Slags end dem, han ved Jøbsel og Slægt tilhører; men husk dog ogsaa paa, at lige ved Siden af Erasmus Montanus staar Jesper Ridesfoged og Per Degn, og husk paa, at naar det kom til Stykket, saa var det dog Erasmus Montanus, der havde Ret, og Jesper Ridesfoged og Per Degn, der havde Uret, thi nu ere vi Mefammen, inklusive disse to Standsrepræsentanter, enige om, at „Jorden er profekto rund“. Erasmus Montanus er alſaa i og for sig ikke noget absolut helbdigt Billede for dem, der ville gjøre gjældende, at Universitetsdannelsen virker ødelæggende, thi ſamtidig med, at der er fatiriseret over Udſteielserne hos denne, viſes det, at Synderne findes ikke blot i ſamme, men i endnu ſpørre Maal ogsaa udenfor Universitetsdannelsen, og naar Alt kommer til Alt, ſaa ligger der dog midt i de overdrøve Former og midt i den ſtore Selottillid, hvoraf Erasmus Montanus er bleven beruset, en virkelig Sandhed, ſom ſiden arbejder ſig frem til Erkendte af alle Samfundsklasser og bliver Tidens fælles Eiendom. Skulle vi tale om Holberg, ſaa bør vi desuden huſte paa, at han ikke alene har fatiriseret over den latinske Dannelse, men at han ogsaa har ſkrevet baade om „Jeppe paa Bjerget“

og om „den politiske Randestøber“; man vilde vistnok tage meget feil, om man troede, at deri ſkulde ligge en definitiv og endelig Udtalelse af Holberg om, hvad en politisk Kjøbstadborger eller Bondes virkelig var eller ſkulde være, og det, uagtet Slutningsverſene baade af den ene og den anden af diſe Komedier indeholde et politisk Program, ſom ganſke viſt ikke ſmager Nutiden. Husk paa, hvad der ſiges i Moralene til „Jeppe paa Bjerget“:

„Naar Bønder, Handværks-Mænd man Regiment vil give,
Da Scepteret til Niis Land ſnart forvandlet blive;
For Dyrighed man da Tyranner let Land ſaae,
En Nero i hver Dorp ved Roret faſt vil ſtaa“.

Og ſiden vi nu netop ere ved Holberg og Univerſitetet, ſaa huſk paa, at denne ſamme Mand, der i ſaa mange Stykker var ſaa borneret og i andre Stykker ſaa vidunderlig fordomsſri, var gaaet ud fra denne latinske Dannelse, fra dette Univerſitet, man angiver, og at Holberg i al ſin Bornethed er bleven en beſtrende Magt, ſom vort Land og vort Folk aldrig kunde have glædet ſig ved, om det ikke havde haft ſit Univerſitet og ſin latinske Dannelse (Th. Nielsen: Det er der Ingen, der benægter). Ja, naar man ſaaledes, ſom det ærede Medlem før, af hele Holberg kun mindes alene Erasmus Montanus, ſaa maa der ligge en Miſforſtaaelse eller et Feilſyn til Grund; jeg tror nok, at det ærede Medlem i det Dieblik havde forglemt baade „Per Degn“ og „Jesper Ridesfoged“, og alene fæſtet ſit Blik paa Erasmus Montanus, ſaaledes, at han ikke har haft Skade af at blive mindet om dennes to Antagoniſter. — Der er med fuldkommen Jøite blevet mindet om, at hele den Embedsſtand, der i Slutningen af forrige Aarhundrede virkede ſaa mægtig til den danſke Landhoſtands Befrielse, var univerſitetsdannet, og her ſkal jeg ſige det ærede Medlem for Ringſted (Zahle), der talte om Colbjørnſen ſom en enkelt Svale, der ingen Sommer gjorde, at Colbjørnſen virkelig ikke var en enlig Svale, men hørte til en ſtor Sværm af Sigesindede. Der var ganſke viſt dem, der gjorde Modſtand, ogsaa blandt Embedsmændene, men der var tillige Mange, der ſtøttede det ſtore Værk, og det nævnte Medlem maa ikke glemme, at Bernſtorff, Reventlow, Stampe og ſaa mangfoldige Andre af dem, hvis Navne ere indſkrevne med gylden Skrift i den danſke Bondesſtands Hiſtorie, var univerſitetsdannede Mænd, ligefom han heller ikke maa glemme, at den Modſtand, der kom frem imod Reſormen, kom for Størſtedelen eller i alt Fald for en meget væſentlig Del fra ſelve den Stand, til hvis Fremme Reſormen blev gjenneſført, fra Herremændene og fra Bønderne. Lag fremdeles hele vor Kreds af Digtere og Forfattere, ſom have udfyldt dette Aarhundrede, og